

B 22

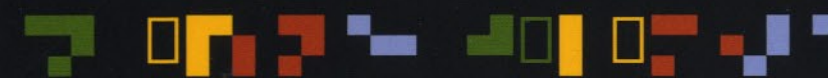

B 33

B 28

SZÉPMŰVÉSZETI MŰZEUM
 BUDAPEST, HŐSÖK TERE
 KURÁTOR - DR. DESPINA IGNATIADOU,
 DÁGI MARIANNA
 NYITVA - 2008. NOVEMBER 25 - 2009. MÁRCIUS 1.
 FELELŐS KIADÓ - DR. BAÁN LÁSZLÓ
 TERV - BÁRD JOHANNA
 FÉNYKÉPEK - ORESTIS KOURAKIS,
 A THESSZALONIKAI RÉGÉSZETI MŰZEUM ARCHÍVUMA
 NYOMTATÁS - MESTER NYOMDA

AZ ÉVSZAK MŰTÁRGYA

2008. TAVASZ NYÁR ŐSZ TÉL

SZÉPMŰVÉSZETI MŰZEUM - ANTIK GYŰJTEMÉNY

SYMPOSION MAKEDÓNIÁBAN

A görögök Dionysos ajándékának tekintették a bort, ugyanis az ő nevéhez kötötték a feltalálását és elterjesztését. Számukra a symposion, az 'együtt-ivás', társadalmi és vallási életük elengedhetetlen része volt, és az örök boldogság egyik elemének is tekintették. Az ókori Makedóniában rendezett, borivással egybekötött lakomákról a fennmaradt sírfestmények, irodalmi források, és a sírmelékletként eltemetett symposion-készletek tanúskodnak. A lakoma helyszínül a palotában, városi házban, vagy villában főleg a férfiak lakrésze szolgált, illetve az épület udvara vagy kertje, olykor pedig a szentély helyiségei vagy ligetei. A férfiak estefelé gyűltek össze, hogy egyenek, igyanak és jól érezzék magukat. Vendéglátójuknak bort vittek ajándékba. A lakoma helyszínét addigra már berendezték faragott és festett keretekkel, amelyeket elefántcsont, arany és üveg berakások díszítettek. A résztvevők kezét mostak, fejüket koszorúval ékesítették, és kényelembe helyezkedtek a hímzett párnákon.

Szolgálók vitték körbe az étellel megrakott hordozható asztalokat. Ezután inycségek és édességek következtek, majd megkezdődött a symposion. A bort nagyméretű edényben, a *kratér* ban hozták be a terembe. Elnevezése a görög 'keverni' igéből származik, a bort ugyanis rendszerint vízzel hígították. Az 'együtt-ivás' kezdetén italáldozatot mutattak be az isteneknek, elsősorban Dionysosnak: a nedű néhány cseppjét egy tálból a padlóra vagy a földre hintették. Az este könnyed iszogatóssal, történet-meséléssel, lant- és fuvalazenével telt, a résztvevőket táncosnők is szórakoztatták. Parázs viták folytak politikáról, szerelemről, életről és halálról, az istenek és az emberek természetéről. A kiállításon bemutatott ezüst és bronz edények a Thesszalonikitól nem messze fekvő Derveni közelében kerültek elő. Az itt felfedezett hat sír a terület legjelentősebb ókori városa, Lété temetőjéhez tartozott. A sírokat nem fosztották ki, ezért értékes mellékleteik egész sora fennmaradt; itt találtak többek közt a legkorábbi görög papiruszt is. A legnagyobb és leggazdagabb temetkezést a B sír őrizte meg. Több, mint száz tárgyat találtak benne, köztük ezüst és bronz edények tucatjait, alabástrom, üveg és agyag edényeket, az elhunyt vas és bronz fegyvereit, valamint egy arany mirtuszkoszorút és II. Philippos király aranypénzét. A kiállított edények is ebből a sírból származnak; legtöbbjük a Kr. e. 4. század második felében készült. A sírba egy férfi és egy nő marad-

B 11

ványait helyezték: hamvaikat remekművű bronzedény rejtette, a híres Derveni kratér. A férfi Nagy Sándor keleti hadjáratának veteránja lehetett. A mintegy méter magas edényt domborművek díszítik Dionysos és Ariadné, valamint az istenség követői, a bortól megittasult satyrosok és mainasok ábrázolásával. A kratér a sír fő lelete volt, amely a többi edénnyel együtt egyetlen symposion-készletnek tekinthető. A Budapesten látható bronz és ezüst edényeket a bor tárolására, elkészítésére, felszolgálására, és fogyasztására használták.

A bronzedények színét anyaguk különleges összetétele okozza, amellyel készítők az aranyat utánozták: ez a magas ón-tartalmú ötvözet ragyogó színű és nem korrodálódik, viszont nagyon nehéz megmunkálni. Az *amphora* (B 22) egy ritka, fedeles típusba tartozik. Talán régóta a család birtokában lehetett, ugyanis a temetkezésnél jóval korábban, a Kr. e. 5. század végén készült; feltehetően drága, még keveretlen bort tartottak benne. A két függőleges fül, amelyekről az edény-

típus görög nevét kapta, Pan isten arcát formázó veretben végződik. A *kalathos-situla*, 'kosár-vödör' (B 28), feltehetően a bor és a víz összekeverésére szolgált. A finomvonalú edényttest belsejébe hornyot kalapáltak, hogy felfogja a bor üledékét. Az *ainachóé* — 'bortöltő', azaz boroskancsó — szintén a lakoma fontos kelléke volt. Ezt a típust (B 33) lóhere alakú kiöntő és akanthus szárához hasonló fül jellemzi. A fül alatti maszk szintén Pant ábrázolja.

A sír ezüst edényei drága asztali készlethez tartoztak: boros serlegek, merőkanál és szűrő a felszolgáláshoz, tányérok az ételekhez és édességekhez, phialék az italáldozathoz. Az itt bemutatott ivóserlegek a Kr. e. 4. századi Makedóniában

B 2

népszerű formákat képviselnek. A *kalyx* (B 11) a virágkehelyről kapta a nevét. Kívül aranyozott növényi motívumok díszítik, belsejében pedig domborított Gorgófé látható. Amint a lakomázó az utolsó kortyot is kiitta, ezzel az ijesztő mitológiai lényvel kellett szembenéznie. A két magas ívű füllel ellátott ezüst *kantharos* (B 5, B 6) gyakori serleg-típus, amelynek bronz és kerámia változatait gyakran temették a sírokba Makedóniában. Az együtttest két 'konyhai eszköz' teszi teljessé. A merőkanál (B 2) a bor kimérésére szolgált, a szűrőt (B 4) pedig akkor használták, amikor az italt a serlegekbe merték. Így szűrték ki az üledéket, és akadályozták meg, hogy a borba áztatott aromás anyagok az italba kerüljenek.

Az észak-görögországi leletegyüttesek közül máig II. Philippos és Nagy Sándor korának egyik legjelentősebbikeként tartják számon a derveni B sírt. A benne elhelyezett tárgyak, többek között egy symposion kellékei, az ókori makedónok életéről tanúskodnak. Vallásuk szerint az 'együtt-ivás', minden pompájával együtt, túlvilági létükhöz is elválaszthatatlanul hozzátartozott.

DR. DESPINA IGNATIADOU

B 4

B 6